

Pravilnik o klasifikaciji i postupanju sa nus proizvodima životinjskog porijekla, higijensko i veterinarsko-zdravstvenim uslovima za nus proizvode

Pravilnik je objavljen u "Službenom listu CG", br. 8/2020 od 14.2.2020. godine, a stupio je na snagu 22.2.2020.

Predmet

Član 1

Ovim pravilnikom propisuje se klasifikacija, upravljanje, odnosno postupanje, metode prerade, higijensko i veterinarsko-zdravstveni uslovi za nus proizvode životinjskog porijekla i proizvode dobijene od nus proizvoda koji nijesu namjenjeni ishrani ljudi, higijensko i veterinarsko-zdravstveni i drugi uslovi za objekte za sakupljanje, prevoz i korišćenje nus proizvoda.

Definicija nus proizvoda i proizvoda dobijenih od nus proizvoda

Član 2

Nus proizvodi životinjskog porijekla su cijela tijela ili djelovi životinja, proizvodi životinjskog porijekla i drugi proizvodi dobijeni od životinja koji nijesu namijenjeni ishrani ljudi, uključujući jajne ćelije, embrione i sjeme.

Proizvodi dobijeni od nus proizvoda životinjskog porijekla su proizvodi koji su dobijeni postupkom obrade, odnosno prerade nus proizvoda životinjskog porijekla (u daljem tekstu: dobijeni proizvod).

Izuzeci od primjene

Član 3

Ovaj pravilnik ne primjenjuje se na nus proizvode:

- 1) čitavo tijelo ili dio tijela divljih životinja, osim divljih životinja, za koje ne postoji sumnja, odnosno potvrda prisustva zarazne bolesti koja se može prenijeti na ljude ili životinje i vodenih životinja koje su uvoljene radi stavljanja u promet;
- 2) čitavo tijelo ili dio tijela divljih životinja koja nijesu sakupljena poslije odstrijela u skladu sa dobrom lovačkom praksom;
- 3) koji potiču od divljači i mesa divljači kojim lovci direktno snabdijevaju krajnjeg potrošača ili maloprodajni objekat koji snabdijeva krajnjeg potrošača malim količinama divljači ili mesa divljači;
- 4) jajne ćelije, embrione i sjeme za vještačko osjemenjavanje, namijenjene za reprodukciju;
- 5) sirovo mlijeko, kobstrum i od njih dobijene proizvode koji su dobijeni i koji se koriste na gazdinstvu porijekla;
- 6) ljuštore od školjki iz kojih je uklonjeno meko tkivo i meso;
- 7) ostaci hrane iz ugostiteljskih objekata, ako:
  - ne potiču iz prevoznih sredstava u međunarodnom prometu;
  - nijesu namijenjeni ishrani životinja;
  - nijesu namijenjeni preradi metodom sterilizacije pod pritiskom ili proizvodnji biogasa ili komposta;
- 8) sa ribolovnih plovni objekata koji su nastali tokom obavljanja ribolovnih aktivnosti, a koji se odlažu u more, osim materijala koji je nastao na ribolovnom plovnom objektu evisceracijom riba koje pokazuju znake bolesti uključujući i parazite koji se mogu prenijeti na ljude;
- 9) neprerađenu hranu za kućne ljubimce koja potiče iz maloprodajnih objekata u kojima se vrši rasijecanje mesa i skladištenje isključivo za snabdijevanje krajnjeg potrošača;
- 10) neprerađenu hranu za kućne ljubimce koja potiče od životinja koje su zaklane na gazdinstvu porijekla za proizvodnju hrane za potrebe sopstvenog domaćinstva;
- 11) izmet i mokraću, osim stajnjaka i nemineralizovanog guana.

Značenje izraza

Član 4

Izrazi upotrebjeni u ovom pravilniku imaju sljedeća značenja:

- 1) **proizvodi životinjskog porijekla** su:
  - a) hrana životinjskog porijekla, uključujući med i krv;
  - b) žive školjke, živi bodljokožci, živi plaštaši, živi morski puževi namijenjeni za ishranu ljudi;
  - c) druge žive životinje namijenjene za ishranu ljudi, radi dostavljanja krajnjem potrošaču;

- 2) **trup** je tijelo životinje nakon klanja i obrade;
- 3) **životinja** je životinja kičmenjak ili beskičmenjak;
- 4) **životinje za proizvodnju su:**
  - a) životinje koje se drže, tove ili uzgajaju radi proizvodnje hrane, vune, krzna, perja, kože ili bilo kog drugog proizvoda koji se dobija od životinja;
  - b) kopitari;
- 5) **divlja životinja** je svaka životinja koju ljudi ne drže ili ne uzgajaju;
- 6) **kućni ljubimci** su životinje koje ljudi njeguju i drže i nijesu namijenjene za ishranu ili uzgoj;
- 7) **vodene životinje su:**
  - a) ribe iz nadklase *Agnatha* i klase *Chondrichthyes* i *Osteichthyes*;
  - b) koji pripadaju rodu *Mollusca*;
  - c) rakovi koji pripadaju podrodu *Crustacea*;
- 8) **subjekat** je fizičko ili pravno lice koje rukuje nus proizvodima životinjskog porijekla ili dobijenim proizvodima, uključujući prevoznike, trgovce i korisnike;
- 9) **korisnik** je fizičko ili pravno lice koje koristi nus proizvode životinjskog porijekla za ishranu životinja, istraživanje ili za druge posebne namjene;
- 10) **objekat** je mjesto na kojem se obavlja djelatnost koja obuhvata rukovanje, odnosno postupanje sa nus proizvodima životinjskog porijekla ili dobijenim proizvodima, osim ribobovnog plovnog objekta (brod);
- 11) **stavljanje u promet** je prodaja nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda ili bilo koji oblik isporuke trećem licu, uključujući i skladištenje;
- 12) **provod nus proizvoda** je kopneni provod nus proizvoda i dobijenih proizvoda iz jedne države u drugu državu preko teritorije Crne Gore;
- 13) **izvoz** je promet nus proizvoda iz Crne Gore u drugu zemlju;
- 14) **transmisivne spongioformne encefalopatije** su transmisivne spongioformne encefalopatije, koje se javljaju kod životinja (u daljem tekstu: TSE);
- 15) **specifični rizični materijal** su tkiva koja predstavljaju rizik za zdravlje životinja i ljudi na koja se primjenjuju mjere, osim proizvoda koji sadrže ili potiču od tih tkiva;
- 16) **sterilizacija pod pritiskom** je prerada nus proizvoda životinjskog porijekla nakon smanjenja čestica od najviše 50 mm, pri temperaturi u središtu većoj od 133 °C tokom najmanje 20 minuta bez prekida i pri apsolutnom pritisku od najmanje 3 bara;
- 17) **stajnjak** je izmet i/ili mokraća životinja za proizvodnju sa ili bez prostirke, osim riba iz uzgoja;
- 18) **deponija** je deponija koja ispunjava uslove i ima dozvolu u skladu sa zakonom;
- 19) **organsko đubrivo i oplemenjivači zemljišta** su materijali životinjskog porijekla koji se koriste pojedinačno ili zajedno i dodaju u cilju održavanja ili poboljšanja ishrane biljaka, fizičkih, hemijskih i bioloških osobina zemljišta, a mogu da sadrže stajnjak, nemineralizovani guano, sadržaj digestivnog trakta, kompost i ostatke probave;
- 20) **udaljeno područje** je područje u kome je populacija životinja mala, a objekti za preradu ili uništavanje su prostorno udaljeni, a sakupljanje i prevoz nus proizvoda životinjskog porijekla je vrlo teško izvodljivo u odnosu na odlaganje na licu mjesta;
- 21) **hrana** je svaka supstanca ili proizvod, prerađen, djelimično prerađen ili neprerađen koji je namijenjen za ishranu ljudi ili se može očekivati da će se koristiti za ishranu ljudi;
- 22) **hrana za životinje** je supstanca ili proizvod biljnog ili životinjskog porijekla, uključujući i aditive prerađene, djelimično prerađene ili neprerađene, namijenjene za peroralnu ishranu životinja;
- 23) **mulj iz centrifuge ili separatora** je materijal sakupljen kao nus proizvod nakon prečišćavanja sirovog mlijeka i odvajanja obranog mlijeka i pavlake iz sirovog mlijeka;
- 24) **krznašice** su životinje koje se drže ili uzgajaju za proizvodnju krzna i koje se ne koriste za proizvodnju hrane;
- 25) **krv** je svježa puna krv;
- 26) **hranivo** je proizvod životinjskog porijekla, čija je svrha da zadovolji nutritivne potrebe životinja, u prirodnom obliku, svjež ili konzerviran i proizvod dobijen industrijskom preradom, organske ili neorganske supstance koje sadrže ili ne sadrže dodatke hrani za životinje, a namijenjene su za peroralnu ishranu životinja direktno, ili nakon prerade ili u pripremi krmnih smješa ili kao nosači premiksa, uključujući obrađene životinjske proteine, proizvode od krvi, topljene masti, proizvode od jaja, riblje ulje, derivate masti, kolagen, želatin i hidrolizovane proteine, dikalcijum fosfat, trikalcijum fosfat, mlijeko, proizvode na bazi mlijeka, proizvode od mlijeka, kolostrum, proizvode od kolostruma i mulj iz centrifuge ili separatora;
- 27) **proizvodi od krvi** su proizvodi dobijeni od krvi ili frakcija krvi, osim krvnog brašna, a uključuju i sušenu, zamrznutu, odnosno tečnu plazmu, sušenu punu krv, sušena, zamrznuta, odnosno tečna crvena krvna zrnca ili njihove djelove, kao i mješavine tih proizvoda;
- 28) **obrađen životinjski protein** je protein životinjskog porijekla koji je dobijen isključivo od nus proizvoda kategorije 3 primjenom osnovnih metoda prerade (uključujući krvno brašno i riblje brašno) i koji se može upotrebiti kao hrana za životinje, odnosno za proizvodnju hrane za životinje, uključujući hranu za kućne ljubimce, ili za proizvodnju organskog đubriva i oplemenjivača zemljišta, osim proizvoda od krvi, mlijeko, proizvode na bazi mlijeka, proizvode od mlijeka, kolostrum, proizvode od kolostruma, mulj iz centrifuge ili separatora, želatin, hidrolizovan protein i dikalcijum fosfat, jaja i proizvode od jaja, uključujući ljuske jaja, trikalcijum fosfat i kolagen;
- 29) **krvno brašno** je obrađeni životinjski protein koji je dobijen toplotnom preradom krvi ili frakcija krvi u skladu sa Prilogom 5 (Poglavlje II Odjeljak 1);
- 30) **riblje brašno** je obrađeni protein životinjskog porijekla koji je dobijen od vodenih životinja, osim morskih sisara;
- 31) **topljena mast** je mast dobijena preradom:
  - a) nus proizvoda životinjskog porijekla; ili
  - b) proizvoda za ishranu ljudi, koja nije namijenjena za ishranu ljudi;
- 32) **riblje ulje** je ulje dobijeno preradom vodenih životinja ili ulje dobijeno preradom ribe za ishranu ljudi, koje nijesu namijenjene za ishranu ljudi;
- 33) **nus proizvodi pčelarstva** su med, pčelinji vosak, matična mlječ, propolis ili polen, koji nijesu namijenjeni za ishranu ljudi;

- 34) **kolagen** je proizvod na bazi proteina, koji je dobijeni od koža, kostiju i tetiva životinja;
- 35) **želatin** je prirodni, rastvorljiv protein, želiran ili neželiran, koji je dobijen djelimičnom hidrolizom kolagena;
- 36) **čvarci** su proteinski ostaci od topljenja masti, poslije djelimičnog izdvajanja masti i vode;
- 37) **hidrolizovani proteini** su polipeptidi, peptidi i aminokiseline i njihove mješavine, dobijene hidrolizom nus proizvoda životinjskog porijekla;
- 38) **bijela voda** je mješavina mlijeka, proizvoda na bazi mlijeka ili mliječnih prerađevina sa vodom koja se sakuplja tokom ispiranja mljekarske opreme, uključujući ispiranje posuda koje se koriste za mliječne proizvode, prije njihovog čišćenja i dezinfekcije;
- 39) **konzervirana hrana za kućne ljubimce** je toplotno obrađena hrana za kućne ljubimce u hermetički zatvorenoj konzervi;
- 40) **žvakalice za pse** su proizvodi koji se daju kućnim ljubimcima da ih žvaću i koji su proizvedeni od neštavljenih koža papkara i kopitara ili drugog materijala životinjskog porijekla;
- 41) **poboljšivač ukusa** je tečni ili dehidrirani prerađeni proizvod životinjskog porijekla koji se koristi za poboljšanje palatibilne vrijednosti hrane za kućne ljubimce;
- 42) **hrana za kućne ljubimce** je hrana za kućne ljubimce i žvakalice za pse koja:
- sadrži nus proizvode kategorije 3, osim nus proizvoda iz člana 8 stav 1 tač. 14), 15) i 16) ovog pravilnika i
  - može da sadrži nus proizvod kategorije 1 iz uvoza, koji sadrži nus proizvod životinjskog porijekla koji je dobijen od životinja koje su bile podvrgnute nedozvoljenom liječenju;
- 43) **prerađena hrana za kućne ljubimce** je hrana za kućne ljubimce, osim sirove hrane za kućne ljubimce, koja je prerađena u skladu sa Prilogom 2 (Poglavlje II tačka 3);
- 44) **sirova hrana za kućne ljubimce** je hrana za kućne ljubimce koja sadrži određene nus proizvode kategorije 3, koja je podvrgnuta postupku konzerviranja, postupkom hlađenja, zamrzavanja i brzog zamrzavanja;
- 45) **ugostiteljski otpad** je otpad od hrane, uključujući korišćeno jestivo ulje, ugostiteljskih objekata i kuhinja, uključujući i kuhinje u domaćinstvima;
- 46) **ostaci fermentacije** su ostaci od prerade nus proizvoda životinjskog porijekla u objektu za proizvodnju biogasa;
- 47) **sadržaj digestivnog trakta** je sadržaj koji se nalazi u digestivnom traktu sisara i ratita;
- 48) **derivati masti** su proizvodi dobijeni od topljenih masti, a ako je topljena mast dobijena od nus proizvoda kategorije 1 ili nus proizvoda kategorije 2, da je prerađena u skladu sa Prilogom 2 (Poglavlje XI);
- 49) **guano** je prirodni nemineralizovani proizvod sakupljen iz izmeta slijepih miševa ili divljih morskih ptica;
- 50) **mesno-koštano brašno** su životinjski proteini dobijeni preradom nus proizvoda kategorije 1 ili nus proizvoda kategorije 2;
- 51) **obrađene kože** su proizvodi dobijeni od neobrađenih koža, osim žvakalica za pse, koji su:
- sušeni;
  - suvo soljeni ili vlažno soljeni najmanje 14 dana prije otpreme;
  - soljeni najmanje sedam dana u morskoj soli sa dodatkom 2% natrijum karbonata;
  - sušeni najmanje 42 dana na temperaturi od najmanje 20 °C; ili
  - konzervirani odgovarajućim postupkom osim štavljenja;
- 52) **neobrađene kože** su sva kožna i potkožna tkiva koja nijesu prošla nijedan postupak obrade osim rezanja, hlađenja ili zamrzavanja;
- 53) **neprerađeno perje i djelovi perja** je perje i djelovi perja, koji nijesu tretirani vodenom parom ili nekom drugom metodom kojom se isključuju neprihvatljivi rizici za zdravlje ljudi i životinja;
- 54) **neobrađena vuna** je vuna, koja nije:
- podvrgnuta mašinskom pranju;
  - dobijena štavljenjem;
  - obrađena nekom drugom metodom kojom se isključuju svi neprihvatljivi rizici za zdravlje ljudi i životinja;
  - proizvedena od životinja, osim svinja i obrađena mašinskim pranjem, koje se sastoji od potapanja vune u seriju kada sa vodom, sapunom i natrijum hidroksidom ili kalijum hidroksidom;
  - proizvedena od životinja, osim svinja, koja je namijenjena za otpremu direktno u pogon za proizvodnju dobijenih proizvoda od vune za tekstilnu industriju i koja je obrađena najmanje jednom od sljedećih metoda:
    - hemijskom depilacijom gašenim krečom ili natrijum sulfidom,
    - dimljenjem (fumigacijom) formaldehidom u hermetički zatvorenoj komori najmanje 24 sata,
    - industrijskim čišćenjem koje se sastoji od potapanja vune u deterđent rastvorljiv u vodi, na temperaturi od 60-70 °C,
    - čuvanjem, koje može uključivati vrijeme transporta, na temperaturi od 37 °C tokom osam dana, 18 °C tokom 28 dana ili 4 °C tokom 120 dana;
- 55) **neobrađena dlaka** je dlaka koja nije:
- podvrgnuta mašinskom pranju;
  - dobijena štavljenjem;
  - obrađena nekom drugom metodom kojom se isključuju svi neprihvatljivi rizici za zdravlje ljudi i životinja;
  - proizvedena od životinja, osim svinja i obrađena mašinskim pranjem, koje se sastoji od, potapanja dlake u seriju kada sa vodom, sapunom i natrijum hidroksidom ili kalijum hidroksidom;
  - proizvedena od životinja, osim svinja, koja je namijenjena otpremi direktno u pogon za proizvodnju dobijenih proizvoda od dlake za tekstilnu industriju i koja je obrađena najmanje jednom od sljedećih metoda:
    - hemijskom depilacijom gašenim krečom ili natrijum sulfidom;
    - dimljenjem (fumigacijom) formaldehidom u hermetički zatvorenoj komori tokom najmanje 24 sata;
    - industrijskim potapanjem dlake u deterđent rastvorljiv u vodi, na temperaturi od 60-70 °C;
    - čuvanjem, koje može obuhvatiti vrijeme transporta, pri temperaturi od 37 °C tokom osam dana, 18 °C tokom 28 dana, ili 4 °C tokom 120 dana.
- 56) **neobrađene svinjske čekinje** su svinjske čekinje koje nijesu:

- a) podvrgnute mašinskom pranju;
- b) dobijene štavljenjem; ili
- c) obrađene nekom drugom metodom kojom se isključuju neprihvatljivi rizici za zdravlje ljudi i životinja;

57) **izložbeni predmet** je nus proizvod životinjskog porijekla ili dobijeni proizvod namijenjen za izložbe ili umjetničke aktivnosti;

58) **međuproizvod** je dobijeni proizvod namijenjen za proizvodnju lijekova, veterinarskih lijekova, medicinskih sredstava, aktivnih medicinskih proizvoda namijenjenih za implantaciju, "in vitro" dijagnostičkih medicinskih sredstava ili laboratorijskih reagensa, čije su faze oblikovanja, pretvaranja i proizvodnje dovoljno kompletne u mjeri da se proizvod može smatrati dobijenim proizvodom i da neposredno ili kao sastavni dio drugog proizvoda služi za te potrebe, preradom, kao što je miješanje, oblaganje, spajanje, pakovanje ili označavanje u cilju pripreme za stavljanje u promet, odnosno dalju upotrebu;

59) **laboratorijski reagens** je upakovani proizvod, spreman za upotrebu, koji sadrži nus proizvode životinjskog porijekla ili dobijene proizvode i koji je kao takav ili u kombinaciji sa drugim supstancama neživotinjskog porijekla namijenjen za posebnu laboratorijsku upotrebu kao reagens ili reagenski proizvod, kalibrator ili kontrolni materijal za otkrivanje, mjerenje, ispitivanje ili proizvodnju drugih supstanci;

60) **sredstvo koje se koristi za in vitro dijagnostiku** je upakovani proizvod spreman za upotrebu, koji sadrži proizvod od krvi ili drugi nus proizvod životinjskog porijekla i koji se koristi samostalno ili u kombinaciji kao reagens, reagenski proizvod, kalibrator, oprema ili neki drugi sistem, namijenjen za upotrebu in vitro za ispitivanje uzoraka ljudskog ili životinjskog porijekla isključivo ili prije svega radi dijagnostikovanja fiziološkog stanja, zdravstvenog stanja, bolesti ili genetske abnormalnosti, ili za određivanje sigurnosti i podudarnost sa reagensima, a ne obuhvata donirane organe ili krv;

61) **uzorci za istraživanja i dijagnostiku** su nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi namijenjeni za: proučavanje u sklopu dijagnostičkih aktivnosti ili analize radi promovisanja napretka nauke i tehnologije u okviru obrazovanja ili istraživanja;

62) **trgovački uzorci** su nus proizvodi životinjskog porijekla ili dobijeni proizvodi namijenjeni za posebne studije ili analize odobrene u cilju obavljanja procesa proizvodnje uključujući preradu nus proizvoda životinjskog porijekla ili dobijenih proizvoda, proizvodnju hrane za životinje, hranu za kućne ljubimce ili dobijenih proizvoda, ili ispitivanje mašina ili opreme;

63) **suspajivanje** je obrada ili uklanjanje nus proizvoda životinjskog porijekla ili dobijenih proizvoda u objektu za suspajivanje;

64) **sagorijevanje** je postupak koji uključuje oksidaciju goriva, radi iskoriscavanja energetske vrijednosti nus proizvoda životinjskog porijekla ili od njih dobijenih proizvoda;

65) **spaljivanje** je uklanjanje nus proizvoda životinjskog porijekla ili od njih dobijenih proizvoda kao otpada u objektu za spaljivanje;

66) **ostaci od spaljivanja i suspajivanja** su ostaci koji nastaju u objektima za spaljivanje ili suspajivanje u kojima se obrađuju nus proizvodi životinjskog porijekla ili od njih dobijeni proizvodi;

67) **označavanje bojom** je upotreba boja radi prikazivanja podataka na površini ili na dijelu površine ambalaže, posude ili vozila, ili na etiketi ili simbolu koji se na njih pričvršćuje;

68) **štavljenje** je učvršćivanje kože pomoću biljnih štavila, hromnih soli ili drugih susptanci, kao što su aluminijumske soli, soli gvozdca, soli silicijuma, aldehidi i hinoni ili druga sintetička štavila;

69) **taksidermija** je prepariranje, punjenje i namještanje kože životinja u njihovom stvarnom obliku, na način koji sprječava da se putem tako namještene kože prenese neprihvatljivi rizik po javno zdravlje i zdravlje životinja;

70) **promet** je uvoz, tranzit, izvoz, skladištenje, prodaja, izlaganje radi prodaje, premještanje, razmjena, ustupanje ili drugi prenos na treća lica;

71) **serija** je jedinica proizvodnje koja se proizvodi u istom pogonu na osnovu istih proizvodnih parametara, kao što je porijeklo materijala, ili više takvih jedinica koje se proizvode u istom pogonu i zajedno se skladište kao cjelina za otpremu;

72) **hermetički zatvorena posuda** je posuda koja je izrađena na način da onemogući ulazak mikroorganizama;

73) **objekat za proizvodnju biogasa** je objekat u kojem nus proizvodi životinjskog porijekla ili dobijeni proizvodi čine barem dio materijala koji se biološki razgrađuje u anaerobnim uslovima;

74) **sabirni centar** je objekat u kojem se sakupljaju nus proizvodi životinjskog porijekla iz člana 17 stav 3 ovog pravilnika, sa namjerom da se koriste za ishranu životinja i nije pogon za preradu;

75) **objekat za proizvodnju komposta** je objekat u kojem nus proizvodi životinjskog porijekla ili dobijeni proizvodi čine barem dio materijala koji se biološki razgrađuje u aerobnim uslovima;

76) **objekat za suspajivanje** je nepokretni ili pokretni pogon čija je glavna svrha proizvodnja energije;

77) **objekat za spaljivanje** je nepokretna ili pokretna tehnička jedinica i oprema namijenjena za toplotnu obradu otpada;

78) **objekat za proizvodnju hrane za kućne ljubimce** je objekat u kojem se proizvodi hrana za kućne ljubimce, žvakalice za pse ili poboljšivači ukusa od proizvoda životinjskog porekla;

79) **objekat za preradu** je objekat za preradu nus proizvoda životinjskog porijekla, u kojem se nus proizvodi životinjskog porijekla prerađuju sterilizacijom pod pritiskom, metodama prerade ili alternativnim metodama u skladu sa Prilogom 1 i 2;

80) **podloga za rast** je materijal, uključujući zemlju za sadnju saksijskog bilja, osim tla in situ, u kojima se uzgajaju biljke i koje se upotrebljavaju nezavisno od tla in situ.

Klasifikacija nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda

Član 5

Nus proizvodi životinjskog porijekla prema stepenu rizika za javno zdravlje i zdravlje životinja razvrstavaju se u nus proizvode kategorije 1, 2 i 3.

Dobijeni proizvodi kategoriju se prema kategoriji nus proizvoda od kojih su dobijeni.

Nus proizvodi kategorije 1

Član 6

Kategorija 1 obuhvata sljedeće nus proizvode:

- 1) čitava tijela i sve djelove tijela, uključujući kožu:
  - životinja kod kojih postoji sumnja ili službena potvrda prisustva TSE;
  - usmrćenih životinja tokom sprovođenja mjera za sprečavanje širenja, suzbijanje i iskorjenjivanje TSE,
  - kućnih ljubimaca i životinja iz zooloških vrtova i cirkusa, životinja za proizvodnju i divljih životinja;
  - eksperimentalnih životinja;
  - divljih životinja kod kojih postoji sumnja ili potvrda prisustva zarazne bolesti koja se može prenijeti na ljude ili životinje;
- 2) tkiva i organa kao specifični rizični materijal, u skladu sa propisom kojim je uređeno otkrivanje i suzbijanje TSE, kao i čitava tijela ili djelove tijela uginulih životinja koji u vrijeme njihovog uklanjanja i/ili zbrinjavanja sadrže specifični rizični materijal;
- 3) koji su dobijeni od životinja koje su bile podvrgnute nepropisnom liječenju ili su im date nedozvoljene supstance ili proizvodi;
- 4) koji sadrže ostatke drugih supstanci i kontaminirana životne sredine u skladu sa propisom kojim su uređene rezidue kod živih životinja;
- 5) koji su sakupljeni tokom prečišćavanja otpadnih voda iz:
  - objekata za preradu nus proizvoda kategorije 1; ili
  - drugih objekata u kojima se odlaze specifični rizični materijal;
- 6) ugostiteljski otpad iz prevoznih sredstava u međunarodnom prometu;
- 7) mješavinu nus proizvoda kategorije 1 sa kategorijom 2 ili kategorijom 3 ili sa obje kategorije.

Nus proizvodi kategorije 2

Član 7

Kategorija 2 obuhvata sljedeće nus proizvode:

- 1) stajnjak, nemineralizovani guano i sadržaj digestivnog trakta;
- 2) koji su sakupljeni tokom prečišćavanja otpadnih voda iz:
  - objekata za preradu nus proizvoda kategorije 2; ili
  - objekata za klanje životinja u kojima se odlaze specifični rizični materijal, osim objekata za klanje životinja iz člana 6 stav 1 tačka 5 ovog pravilnika;
- 3) koji sadrže rezidue dozvoljenih supstanci ili kontaminirana u skladu sa propisom kojim su uređene rezidue kod živih životinja;
- 4) koji nijesu bezbjedni za ishranu ljudi zbog prisustva stranih tijela u njima;
- 5) iz uvoza koji ne ispunjavaju propisane veterinarsko-zdravstvene uslove za uvoz i koji nijesu vraćeni zemlji izvoznici, osim nus proizvoda kategorije 1;
- 6) životinje i djelove životinja, osim životinja iz čl. 6 i 8 ovog pravilnika, i to:
  - životinje koje su uginule, a nijesu bile zaklane ili usmrćene za ishranu ljudi, uključujući i životinje usmrćene radi iskorjenjivanja zaraznih bolesti;
  - fetuse;
  - jajne ćelije, embrione i sjeme za vještačko osjemenjavanje, koji nijesu namijenjeni za reprodukciju;
  - uginulu živinu u jajetu.
- 7) mješavina nus proizvoda kategorije 2 sa nus proizvodima kategorije 3;
- 8) druge nus proizvode životinjskog porijekla, osim nus proizvoda kategorije 1 ili kategorije 3.

Nus proizvodi kategorije 3

Član 8

Kategorija 3 obuhvata sljedeće nus proizvode:

- 1) trup i djelove zaklanih životinja, a u slučaju divljači, trup i djelove trupova odstrjeljene divljači, koji su bezbjedni za ishranu ljudi, a koji iz komercijalnih razloga nijesu namijenjeni za ishranu ljudi;
- 2) trup i djelove trupa koji potiču od životinja zaklanih u klanici i za koje je pregledom prije klanja dozvoljeno klanje za ishranu ljudi, kao i trupove i djelove divljači odstrjeljene za ishranu ljudi, i to:
  - a) trupove ili tijela i djelove životinja koji su odbačeni kao nebezbjedni za ishranu ljudi, ali ne pokazuju znake zaraznih bolesti koje se mogu prenijeti na ljude ili životinje;
  - b) glave živine;
  - c) kože životinja, uključujući ostatke od završne obrade, rogove i stopala, uključujući falange i karpalne, metakarpalne, tarzalne i metatarzalne kosti:
    - životinja, osim preživara za koje je obavezno laboratorijsko ispitivanje na prisustvo TSE; i
    - preživara koji su laboratorijski ispitani na prisustvo TSE i rezultat laboratorijskog ispitivanja je bio negativan;
  - d) svinjske čekinje;
  - e) perje;
- 3) koji potiču od živine i lagomorfa zaklanih na gazdinstvu i koji ne pokazuju znake zaraznih bolesti koje se mogu prenijeti na ljude ili životinje;
- 4) krv životinja koje nijesu pokazivale znake zaraznih bolesti koje se putem krvi mogu prenijeti na ljude ili životinje i koje su zaklane u klanici a nakon ante mortem pregleda je dozvoljeno klanje za ishranu ljudi, i to:
  - životinja, osim preživara za koje postoji obaveza laboratorijskog ispitivanja na prisustvo TSE, i
  - preživara koji su laboratorijski ispitani na prisustvo TSE i rezultat laboratorijskog ispitivanja je bio negativan;
- 5) koji potiču iz objekata za proizvodnju proizvoda namijenjenih za ishranu ljudi, uključujući odmašćene kosti, čvarke i mulj iz centrifuge ili separatora prilikom prerade mlijeka;

6) proizvode životinjskog porijekla ili hranu koja sadrži proizvode životinjskog porijekla koja više nije namijenjena za ishranu ljudi iz komercijalnih razloga, poteškoća u proizvodnji, grešaka u pakovanju ili drugih nedostataka koji ne predstavljaju rizik za zdravlje ljudi ili životinja;

7) hranu za kućne ljubimce i hranu za životinje životinjskog porijekla ili hranu za životinje koja sadrži nus proizvode životinjskog porijekla ili prerađene proizvode koja više nije namenjena za ishranu životinja iz komercijalnih razloga, poteškoća u proizvodnji, grešaka u pakovanju ili drugih nedostataka koji ne predstavljaju rizik za zdravlje ljudi ili životinja;

8) krv, placentu, vunu, perje, dlake, rogove, djelove kopita i sirovo mlijeko, koji potiču od živih životinja koje nijesu pokazivale znake zaraznih bolesti koje se tim proizvodima mogu prenijeti na ljude ili životinje;

9) vodene životinje i djelove tih životinja, osim morskih sisara, koje nijesu pokazivale znake zaraznih bolesti koje se mogu prenijeti na ljude ili životinje;

10) od vodenih životinja koji potiču iz objekata u kojima se proizvode proizvodi za ishranu ljudi;

11) koji potiču od životinja koje nijesu pokazivale znake bolesti prenosive na ljude i životinje, i to:

- cijele školjke, sa mekim tkivom ili mesom,

- nus proizvodi iz inkubatora, jaja, nus proizvodi od jaja, uključujući i ljuske jaja;

- jednodnevne piliće usmrćene iz komercijalnih razloga;

12) vodeni i kopnjeni beskičmenjaci, osim vrsta koje su patogene za ljude ili životinje;

13) životinje ili njihovi djelovi koje pripadaju zoološkim rodovima *Rodentia* i *Lagomorpha*, osim nus proizvoda iz člana 6 stav 1 tačka 1 al. 3, 4 i 5 i člana 7 stav 1 tač. 1 do 7 ovog pravilnika;

14) kože životinja, kopita, perje, vuna, rogovi, dlaka i krzno koji potiču od uginulih životinja, koje nijesu pokazale znake bolesti koje se preko tih proizvoda mogu prenijeti na ljude ili životinje, osim životinja iz tačke 2 ovog člana;

15) masno tkivo koje potiče od životinja koje nijesu pokazivale znake bolesti koje se mogu prenijeti na ljude ili životinje, koje su zaklane u klanici i za koje je pregledom prije klanja dozvoljeno klanje za ishranu ljudi;

16) ugostiteljski otpad, osim otpada iz člana 6 tačka 6 ovog pravilnika.

Početa tačka proizvodnog lanca

Član 9

Nus proizvodi životinjskog porijekla ili dobijenih proizvodi nakon proizvodnje moraju se označiti i njima rukovati u skladu sa ovim pravilnikom (početna tačka).

Nus proizvodi prilikom sakupljanja, prevoza, rukovanja, obrade, transformacije, prerade, skladištenja, stavljanja u promet, distribucije, upotrebe i odlaganja treba da ispunjavaju zahtjeve utvrđene ovim pravilnikom.

Krajnja tačka proizvodnog lanca

Član 10

Dobijeni proizvodi iz člana 41 ovog pravilnika, koji su dostigli krajnju tačku proizvodnog lanca i ne predstavljaju rizik za javno zdravlje ili zdravlje životinja, mogu se naknadno staviti u promet bez ograničenja.

Krajnja tačka proizvodnog lanca može se izmijeniti, za proizvode iz člana 41 ovog pravilnika u slučaju rizika za javno zdravlje i zdravlje životinja,

Dobijeni proizvodi iz čl. 39, 42 i 44 ovog pravilnika koji su u proizvodnom lancu dostigli krajnju tačku i ne predstavljaju rizik za javno zdravlje ili zdravlje životinja mogu se stavljati u promet.

Ako dobijeni proizvodi iz stava 3 ovog člana predstavljaju rizik za javno zdravlje i zdravlje životinja, sprovode se hitne mjere za sprečavanje rizika u skladu sa zakonom kojim je uređena bezbjednost hrane.

Dobijeni proizvodi, koji se mogu stavljati u promet:

a) biogas koji ispunjava uslove date u Prilogu 1 (Poglavlje IV Odjeljak 3 stav 3, tačka b);

b) prerađena hrana za kućne ljubimce i žvakalice za pse koji ispunjavaju uslove date u Prilogu 2 (Poglavlje II);

d) kože papkara i kopitara koje ispunjavaju uslove date u Prilogu 2 (Poglavlje V tačka c);

e) vuna i dlaka, perje i paperje koje ispunjavaju uslove date u Prilogu 2 (Poglavlje VII);

g) krzno koje ispunjava posebne uslove date u Prilogu 2 (Poglavlje VIII);

h) riblje ulje za proizvodnju lijekova koje ispunjava uslove date u Prilogu 2 (Poglavlje XIII);

i) benzin i goriva koja ispunjavaju posebne uslove za proizvode iz višefaznog katalitičkog procesa za obnovljivih goriva date u Prilogu 1 (Poglavlje IV Odjeljak 3 tačka 3 podtačka c);

j) oleohemijski proizvodi dobijeni od topljenih masti koji ispunjavaju uslove date u Prilogu 2 (Poglavlje XI);

k) obnovljivi dizel, obnovljivi kerozin, obnovljivi propan i obnovljivi benzin koji ispunjavaju posebne proizvode dobivene višestupanjskim katalitičkim hidrotretiranjem za proizvodnju obnovljivih goriva date (Poglavlje IV Odjeljak 3 tačka 3 podtačka e).

Postupanje sa nus proizvodima kategorije 1

Član 11

Sa nus proizvodima kategorije 1 postupa se na neki od sljedećih načina:

1) uništava se kao otpad spaljivanjem, i to:

- u neprerađenom stanju; ili

- nakon prerade sterilizacijom pod pritiskom, poslije čega se dobijeni materijal označava;

2) prerađuje se ili zbrinjava suspaljivanjem:

- u neprerađenom stanju; ili

- nakon prerade sterilizacijom pod pritiskom, a dobijeni materijal se označava;

- 3) prerađuje se sterilizacijom pod pritiskom, osim materijala iz člana 6 stav 1 tačka 1 al. 1 i 2 ovog pravilnika, a dobijeni materijal se označava i zbrinjava na deponiji;
- 4) ako je ugostiteljski otpad iz člana 6 tačka 6 ovog pravilnika, uništava se zakopavanjem na odobrenoj deponiji;
- 5) u neprerađenom ili prerađenom stanju koristi se kao gorivo za sagorijevanje;
- 6) koristi se za proizvodnju dobijenih proizvoda iz člana 41 ovog pravilnika.

Postupanje sa nus proizvodima kategorije 2

Član 12

Sa nus proizvodima kategorije 2 postupa se na neki od sljedećih načina:

- 1) zbrinjava se kao otpad spaljivanjem, i to:
  - u neprerađenom stanju, ili
  - nakon prerade sterilizacijom pod pritiskom, nakon čega se dobijeni materijal označava;
- 2) prerađuje se ili zbrinjava suspaljivanjem ako je nus proizvod kategorije 2 otpad:
  - u neprerađenom stanju ili
  - nakon prerade sterilizacijom pod pritiskom, poslije čega se dobijeni materijal trajno označava u skladu sa ovim pravilnikom;
- 3) odlaže se na odobrenu deponiju nakon prerade sterilizacijom pod pritiskom, nakon čega se dobijeni materijal označava;
- 4) koristi se za proizvodnju organskih đubriva ili oplemenjivača zemljišta koji se stavljaju na tržište u skladu sa čl. 39 i 40 ovog pravilnika, nakon prerade sterilizacijom pod pritiskom, poslije čega se dobijeni materijal trajno označava u skladu sa ovim pravilnikom;
- 5) koristi se u proizvodnji komposta ili biogasa:
  - u prerađenom stanju sterilizacijom pod pritiskom, nakon čega se dobijeni materijal trajno označava u skladu sa ovim pravilnikom, ili
  - u neprerađenom ili prerađenom stanju, ako se radi o stajnjaku, digestivnom traktu i sadržaju digestivnog trakta, mlijeku, proizvodima od mlijeka, kolostrumu, jajima i proizvodima od jaja, ako ne postoji opasnost za širenje naročito opasnih zaraznih bolesti;
- 6) nanosi se na zemljište u neprerađenom stanju, u slučaju stajnjaka, sadržaja digestivnog trakta koji je odvojen od digestivnog trakta, mlijeka, proizvoda od mlijeka i kolostruma, ako ne postoji opasnost za širenje naročito opasnih zaraznih bolesti;
- 7) silira se, prerađuje u kompost ili transformiše u biogas, ako se radi o materijalu koji potiče od vodenih životinja;
- 8) koristi se u neprerađenom ili prerađenom stanju, kao gorivo za sagorijevanje; ili
- 9) koristi se za proizvodnju dobijenih proizvoda iz člana 41 ovog pravilnika.

Postupanje sa nus proizvodima kategorije 3

Član 13

Sa nus proizvodima kategorije 3 postupa se na neki od sljedećih načina:

- 1) uništava se, u neprerađenom ili prerađenom stanju, spaljivanjem kao otpad;
- 2) prerađuje se ili zbrinjava suspaljivanjem u neprerađenom ili prerađenom stanju ako je otpad;
- 3) uništava se u prerađenom stanju zakopavanjem na odobrenoj deponiji;
- 4) prerađuje se, osim nus proizvod kategorije 3 koji je promjenjen u procesu raspadanja ili kvara tako da predstavlja neprihvatljiv rizik po javno zdravlje i zdravlje životinja i koristi za:
  - proizvodnju hrane za životinje koja je namijenjena za ishranu uzgajanih životinja, osim krznašice i koja se stavlja u promet u skladu sa čl. 37 i 38 ovog pravilnika, osim u slučaju nus proizvoda iz člana 8 stav 1 tač. 14, 15 i 16 ovog pravilnika,
  - proizvodnju hrane za životinje koja je namijenjena za ishranu krznašica, koja se stavlja u promet u skladu sa članom 43 ovog pravilnika;
  - proizvodnju hrane za kućne ljubimce, koja se stavlja u promet u skladu sa čl. 42 i 43 ovog pravilnika; ili
  - proizvodnju organskih đubriva i oplemenjivača zemljišta, koja se stavljaju u promet u skladu sa čl. 39 i 40 ovog pravilnika;
- 5) koristi se za proizvodnju sirove hrane za kućne ljubimce, koja se stavlja u promet u skladu sa čl. 42 i 43 ovog pravilnika;
- 6) koristi se u proizvodnji komposta ili biogasa;
- 7) silira se, prerađuje u kompost ili se transformiše u biogas, ako materijal potiče od vodenih životinja;
- 8) ljuske jaja i ljuštore od školjki, osim onih iz kojih je uklonjeno meko tkivo i meso koriste se pod uslovima i na način kojim se sprječava pojava rizika za javno zdravlje i zdravlje životinja;
- 9) koristi se kao gorivo za sagorijevanje, u neprerađenom ili prerađenom stanju;
- 10) koristi se za izradu dobijenih proizvoda iz čl. 41, 42 i 49 ovog pravilnika, koji se stavljaju u promet;
- 11) ugostiteljski otpad iz člana 8 stav 1 tačka 16 ovog pravilnika prerađuje se sterilizacijom pod pritiskom ili drugim metodama prerade ili se prerađuje u kompost ili se transformiše u biogas; ili
- 12) nanosi se na zemljište bez prethodne prerade, u slučaju sirovog mlijeka, kolostruma i proizvoda dobijenih od njih, koji ne predstavljaju rizik za prenošenje bolesti koje se putem tih proizvoda mogu prenijeti na ljude ili životinje.

Postupanja sa nus proizvodima i dobijenim proizvodima na drugačiji način

Član 14

Sa nus proizvodima i dobijenim proizvodima životinjskog porijekla, pored postupanja iz čl. 11, 12 i 13 ovog pravilnika može se postupati i na sljedeći način:

- 1) mogu se upotrebljavati za istraživanje;
- 2) nus proizvodi kategorije 2, koji potiče od životinja koje nijesu usmrćene ili koje nijesu uginule zbog prisustva ili sumnje na prisustvo bolesti koja se može prenijeti na ljude ili životinje i nus proizvodi kategorije 3, mogu se upotrebljavati za ishranu životinja u skladu sa članom 17 ovog pravilnika;
- 3) nus proizvodi životinjskog porijekla, mogu se zbrinjavati u skladu sa članom 33 ovog pravilnika;
- 4) nus proizvodi kategorije 2 i kategorije 3 mogu se koristiti za pripremu i nanošenje na zemljište biodinamičkih preparata u skladu sa zakonom kojim je uređena organska proizvodnja;
- 5) nus proizvodi kategorije 3 mogu se koristiti za ishranu kućnih ljubimaca;
- 6) nus proizvodi životinjskog porijekla, osim nus proizvoda kategorije 1, koji nastaju zbog hirurških zahvata na živim životinjama ili tokom rođenja životinja na gazdinstvu, mogu se zbrinjavati na tom gazdinstvu.

Upotreba nus proizvoda za istraživanja i druge namjene

Član 15

Sa nus proizvodima životinjskog porijekla i dobijenim proizvodima koje se koriste za izložbe, umjetničke aktivnosti ili u dijagnostičke, obrazovne ili istraživačke svrhe postupa se na način kojim se obezbjeđuje kontrola rizika javnog zdravlja i zdravlja životinja, pod uslovom da:

- 1) se koriste u druge svrhe;
- 2) se zbrinjavanje ili, ako je potrebno, otpremanje nus proizvoda životinjskog porijekla ili dobijenih proizvoda vrši na bezbjedan način ili, ako je to moguće, njihovu otpremu do mjesta porijekla.

Prevoz, upotreba i odlaganje uzoraka za istraživanja i dijagnostiku vrši se pod uslovima kojima se osigurava kontrola rizika pojavno zdravlje i zdravlje životinja, u skladu sa Prilogom 3 (Poglavlje I).

Upotreba nus proizvoda za trgovačke uzorke i izložbene predmete

Član 16

Upotreba nus proizvoda kao trgovačkih uzoraka i izložbenih predmeta vrši se pod uslovima datim u Prilogu 3 (Poglavlje I Odjeljak 2).

Upotreba nus proizvoda za ishranu životinja na hranilištima i u zoološkim vrtovima

Član 17

Nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi mogu se koristiti za ishranu životinja i to:

- a) obrađeni protein životinjskog porijekla koji je dobijen od tijela i djelova tijela određene vrste kopnenih životinja, osim krznašica, pod uslovom da se ne koristi se u ishrani životinja iste vrste;
- b) ugostiteljski otpad ili hrana za životinje koja sadrži ili je dobijena od ugostiteljskog otpada, osim krznašica, pod uslovom da se ne koristi se u ishrani uzgajanih životinja na gazdinstvu;
- c) ako nije protekao 21 dana od dana primjene organskog đubriva ili oplemenjivača zemljišta, hrana za životinje biljnog porijekla koja potiče sa zemljišta na kome su primjenjena organska đubriva ili oplemenjivači zemljišta, osim stajskog đubriva, pod uslovom da se ne koristi se u ishrani uzgajanih životinja na gazdinstvu i ne vrši ispaša na tom zemljištu;
- d) obrađeni životinjski protein, koji je dobijen od tijela i djelova tijela određene vrste uzgajanih riba pod uslovom da se ne koristi u ishrani uzgajanih riba iste vrste.

Ishrana životinja sa gazdinstva iz uzgoja hranom biljnog porijekla sa zemljišta na koje se nanose određena organska đubriva ili oplemenjivači zemljišta, vrši se u skladu sa Prilogom 4.

Nus proizvodima životinjskog porijekla kategorije 2 mogu se hraniti životinje pod uslovom da proizvodi potiču od životinja koje nijesu ubijene ili koje nijesu uginule zbog prisustva ili sumnje na prisustvo bolesti koja se može prenijeti na ljude ili životinje i ako ispunjavaju zahtjevi date u Prilogu 3 (Poglavlje II Odjeljak 1) i to:

- a) u zoološkim vrtovima;
- b) krznašice;
- c) psi iz odgajivačnica ili lovački psi koji se drže u grupama;
- d) psi i mačke u skloništima za napuštene životinje;
- e) crvi i gliste za ribarske mamce;
- f) cirkuske životinje.

Životinje iz stava 1 ovog člana mogu se hraniti i nus proizvodima životinjskog porijekla kategorije 3, ako ispunjavaju uslove date u Prilogu 3 (Poglavlje II Odjeljak 1).

Nus proizvodi kategorije 1 iz člana 6 stav 1 tačka 2 ovog pravilnika koji se sastoji od čitavih tijela ili djelova tijela mrtvih životinja, koji sadrže specifični rizični materijal, može se koristiti za ishranu:

- a) na hranilištima ugroženih ili zaštićenih vrsta nekrofagnih ptica i drugih vrsta koje žive u svom prirodnom staništu, sa ciljem promovisanja biološke raznovrsnosti, ako ispunjavaju uslove iz Priloga 3 (Poglavlje II Odjeljak 2);
- b) van hranilišta, ako je to potrebno bez prethodnog sakupljanja mrtvih životinja, divljih životinja, ako ispunjavaju uslove date u Prilogu 3 (Poglavlje II Odjeljak 3).

Nus proizvodi kategorije 1 iz člana 6 stav 1 tačka 2 ovog pravilnika, koji se sastoje od čitavih tijela ili djelova tijela mrtvih životinja koji sadrže specifični rizični materijal i materijal koji potiče od životinja iz zooloških vrtova može se koristiti za ishranu životinja u zoološkim vrtovima, ako ispunjavaju uslove iz Priloga 3 (Poglavlje II Odjeljak 4).

Odlaganje nus proizvoda kategorije 1 i kategorije 3 na deponiju

Član 18

Nus proizvodi kategorije 1 mogu se odlagati na deponiju i to:

- 1) hrana za kućne ljubimce iz uvoza ili proizvedena od nus proizvoda iz uvoza, ako je hrana proizvedena od nus proizvoda kategorije I iz člana 6 stav 1 tačka 3 ovog pravilnika;
- 2) nus proizvodi kategorije 3 iz člana 8 stav 1 tač. 6 i 7 ovog pravilnika ako:
  - a) nijesu bili u dodiru sa nus proizvodima životinjskog porijekla iz čl. 6 i 7 i člana 8 stav 1 tač. 1 do 5 i tač. 8 do 16 ovog pravilnika;
  - b) u vrijeme kada je određen za odlaganje nus proizvod:
    - iz člana 8 stav 1 tačka 6 ovog pravilnika prerađen na propisani način,
    - iz člana 8 stav 1 tačka 7 ovog pravilnika prerađen u skladu sa Prilogom 2 (Poglavlje II) i Prilogom 5 (Poglavlje II);
  - c) ne predstavlja rizik za javno zdravlje ili zdravlje životinja.

Metode za preradu i higijenski zahtjevi za objekte

Član 19

Prerada nus proizvoda vrši se u skladu sa metodama datim u Prilogu 1 (Poglavlje III i IV).

Uslovi za objekte za preradu nus proizvoda

Član 20

Objekti za preradu nus proizvoda treba da ispunjavaju uslove date u Prilogu 1 (Poglavlje 1).

Uslovi za objekte za preradu nus proizvoda životinjskog porijekla i od njih dobijenih proizvoda u biogas i kompost

Član 21

Objekti za preradu nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda u biogas ili kompost, treba da ispunjavaju uslove date u Prilogu 3 (Poglavlje I, II i Poglavlje III Odjeljak 1 i 2).

U objektima za proizvodnju biogasa i komposta mogu se upotrebljavati i alternativni parametri prerade ako su ispunjeni uslovi dati u Prilogu 3 (Poglavlje III Odjeljak 3).

Odlaganje spaljivanjem i suspaljivanjem

Član 22

Spaljivanje i suspaljivanje nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda vrši se u objektima za spaljivanje i suspaljivanje nus proizvoda koji ispunjavaju uslove date u Prilogu 6.

Spaljivanje i suspaljivanje nus proizvoda životinjskog porijekla i od njih dobijenih proizvoda vrši se u objektima za spaljivanje i suspaljivanje u kojima se vrši spaljivanje, ili zbrinjavanje ili prerada nus proizvoda životinjskog porijekla ili dobijenih proizvoda suspaljivanjem, ako se radi o otpadu, u skladu sa članom 26 stav 1 tačka b) ili tačka c) ovog pravilnika.

Objekti za spaljivanje i suspaljivanje iz stava 2 ovog člana, treba da ispunjavaju uslove date u Prilogu 6 (Poglavlje I, II i III).

Objekti za spaljivanje u kojima se nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi upotrebljavaju kao gorivo, treba da ispunjavaju uslove iz člana 26 stav 1 tačka d) ovog pravilnika.

Objekti za spaljivanje iz stava 4 ovog člana za upotrebu nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda kao gorivo za sagorijevanje treba da ispunjavaju uslove date u Prilogu 6 (Poglavlje IV i V).

Objekti za spaljivanje koji koriste životinjsko đubrivo kao gorivo za sagorijevanje treba da ispunjavaju uslove date u Prilogu 6 (Poglavlje V) u pogledu graničnih vrijednosti emisija.

Opšti higijenski zahtjevi

Član 23

Higijenski zahtjevi za objekte u kojima se vrši prerada, obrada i odlaganje nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda su:

- a) da su izgrađeni na način kojim se omogućava njihovo efikasno čišćenje i dezinfekcija i da podovi omogućavaju oticanje tečnosti;
- b) da su obezbijeđene prostorije za ličnu higijenu, kao što su toaleti, garderobe i umivaonici za zaposlene;
- c) da imaju odgovarajuću zaštitu od štetočina, kao što su insekti, glodari i ptice;
- d) da se uređaji, pribor i oprema uredno održavaju i da se oprema za mjerenje redovno kalibriše; i
- e) da se kontejneri, posude i vozila za prevoz neprerađenog materijala čiste, peru i dezinfikuju na za to određenom prostoru kako bi se izbjegli rizici od kontaminacije.

U objektu iz stava 1 ovog člana:

- a) lica koja rade u nečistom dijelu ne ulaze u čisti dio bez prethodne promjene radne odjeće i obuće ili njihove dezinfekcije;
- b) oprema i mašine ne premještaju se iz nečistog u čisti dio bez prethodnog čišćenja i dezinfekcije; i
- c) koristi se oprema za dezinfekciju obuće i točkova i pokretne opreme radi sprečavanja prelaska zaposlenih iz nečistog u čisti dio objekta bez prethodnog čišćenja i dezinfekcije.

U objektima u kojima se vrši prerada nus proizvoda sterilizacijom pod pritiskom:

- a) sa nus proizvodima životinjskog porijekla rukuje se na način da se izbjegnu rizici od kontaminacije;
- b) nus proizvodi životinjskog porijekla prerađuju se odmah po dopremi u objekat za preradu i do prerade skladište;
- c) tokom prerade nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda, svaki dio nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda se obrađuje na određenoj temperaturi u određenom trajanju uz sprečavanje rizika od ponovne kontaminacije ako je to potrebno;
- d) postupak prerade prati se precizno baždarenim uređajima za merenje i bilježenje;
- e) za sve djelove objekta ustanovljava se odgovarajući način i postupak pranja, čišćenja i dezinfekcije.

Registracija subjekata i objekata

Član 24

Objekti u kojima se rukuje sa nus proizvodima i subjekti koji obavljaju djelatnosti sa nus proizvodima koji ispunjavaju uslove utvrđene ovim pravilnikom upisuju se u registar u skladu sa zakonom.

Registracija iz stava 1 ovog člana vrši se ne osnovu podnjetog zahtjeva, u kome se dostavljaju podaci o:

- kategoriji nus proizvoda životinjskog porijekla ili dobijenih proizvoda;
- prirodi djelatnosti koje se obavljaju uz upotrebu nus proizvoda životinjskog porijekla ili dobijenih proizvoda kao sirovina.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, zahtjev za registraciju ne podnosi se za objekte u kojima se stvaraju nus proizvodi životinjskog porijekla, koji su odobreni ili registrovani u skladu sa posebnim propisima.

Uslovi za određene registrovane objekte koji rukuju nus proizvodima životinjskog porijekla i dobijenim proizvodima

Član 25

U registrovanim objektima rukuje se nus proizvodima životinjskog porijekla i dobijenim proizvodima u skladu sa Prilogom 7 (Poglavlje IV).

Subjekti koji prevoze nus proizvode životinjskog porijekla ili dobijene proizvode, osim prevoza između objekata istog subjekta, moraju da ispunjavaju uslove date u Prilogu 7, (Poglavlje IV tačka 2 podtačka e).

St. 1 i 2 ovog člana ne primjenjuju se na prevoz nus proizvoda životinjskog porijekla ili od njih dobijenih proizvoda koji predstavlja pomoćnu djelatnost.

Zahtjev za registraciju ne podnose:

- a) subjekti koji za sopstvene ili nekomercijalne svrhe rukuju lovačkim trofejima ili drugim preparatima ili izrađuju lovačke trofeje ili druge preparate kategorije 1 i kategorije 3 iz Priloga 2 (Poglavlje VI);
- b) subjekti koji rukuju ili raspolazu uzorcima za istraživanja i dijagnostiku za obrazovne potrebe;
- c) subjekti koji vrše prevoz suve neobrađene vune i dlake, pod uslovom da su upakovane i da se direktno otpremaju do objekata koji proizvode dobijene proizvode koji se ne koriste za ishranu životinja;
- d) subjekti koji koriste male količine nus proizvoda kategorija 2 i kategorija 3 ili dobijenih proizvoda, za direktno snabdijevanje krajnjih korisnika ovim proizvodima, putem lokalnog tržišta ili putem lokalnih maloprodajnih objekata, ako ne predstavlja rizik za širenje bolesti na ljude ili životinje, osim ako se koriste kao hrana za životinje iz uzgoja, osim krznašica;
- e) subjekti koji rukuju sa organskim đubrivom ili oplemenjivačima zemljišta i dostavljaju ih isključivo u pakovanjima pripremljenim za prodaju na malo od najviše 50 kg mase za upotrebu izvan lanca ishrane i lanca hrane za životinje.

Odobranje objekata

Član 26

Objekti u kojima se vrši prerada i obrada nus proizvoda mogu obavljati djelatnost na osnovu odobrenja u skladu sa zakonom i to:

- a) preradu nus proizvoda životinjskog porijekla sterilizacijom pod pritiskom;
- b) odlaganje nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda kao otpad spaljivanjem i suspaljivanjem, osim objekata koji imaju dozvolu za obavljanje te djelatnosti u skladu sa posebnim propisom;
- c) upotrebu nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda kao gorivo za sagorijevanje;
- d) proizvodnju hrane za kućne ljubimce;
- e) proizvodnju organskih đubriva i oplemenjivača zemljišta;
- f) pretvaranje nus proizvoda životinjskog porijekla i/ili dobijenih proizvoda u biogas ili kompost;
- g) postupanje sa nus proizvodima životinjskog porijekla nakon sakupljanja (razvrstavanje, rasijecanje, hlađenje, smrzavanje, soljenje, uklanjanje kože ili specifičnog rizičnog materijala);
- h) skladištenje nus proizvoda životinjskog porijekla;
- i) skladištenje dobijenih proizvoda koji su namijenjeni:
  - odlaganju na deponiju ili spaljivanju, preradi ili odlaganju suspaljivanjem;
  - za upotrebu kao gorivo za sagorijevanje;
  - za upotrebu kao hrana za životinje, osim objekata koji su registrovani za proizvodnju i promet hrane za životinje
  - za upotrebu kao organska đubriva i oplemenjivači zemljišta, osim skladištenja na mjestu direktne upotrebe.

Zahtjevi za odobranje jednog ili više objekata koji rukuju nus proizvodima životinjskog porijekla na istoj lokaciji

Član 27

Za više objekata koji rukuju nus proizvodima životinjskog porijekla na istoj lokaciji može se izdati jedno odobrenje, ako je prenošenje rizika po javno zdravlje i zdravlje životinja među objektima isključeno njihovim rasporedom na toj lokaciji i načinom rukovanja nus proizvodima životinjskog porijekla i dobijenim proizvodima u samim objektima.

Zahtjevi za odobrene objekte i koji rukuju nus proizvodima životinjskog porijekla ili dobijenim proizvodima

Član 28

Odobreni objekti u zavisnosti od djelatnosti koje obavljaju, treba da ispunjavaju uslove date u Prilogu 7 (Poglavlja I, II i III), a u slučaju pasterizacije nus proizvoda životinjskog porijekla, koji su namijenjeni za pretvaranje u biogas ili kompost prije pretvaranja ili kompostiranja u drugom objektu ili pogonu u skladu sa Prilogom 8.

Sopstvene provjere

Član 29

Subjekti koji rukuju nus proizvodima treba da uspostave, sprovede i održavaju sopstvene provjere u svojim objektima i obezbjede da nijedan nus proizvod životinjskog porijekla ili dobijeni proizvod, za koji se sumnja ili potvrdi da nije u skladu sa ovim pravilnikom, ne napusti objekat, osim ako nije namijenjen odlaganju.

Analiza opasnosti i kritične kontrolne tačke

Član 30

Subjekti koji obavljaju poslove prerade nus proizvoda životinjskog porijekla, proizvodnje biogasa i komposta, rukovanja i skladištenja sa više od jedne kategorije nus proizvoda životinjskog porijekla ili dobijenih proizvoda i proizvodnju hrane za kućne ljubimce uspostavljaju, sprovede i održavaju postupke koji su zasnovani na principima HACCP, i to:

- 1) utvrđivanje svih rizika koji treba da se spriječe, uklone ili smanje na prihvatljiv nivo;
- 2) utvrđivanje kritičnih kontrolnih tačaka na mjestu, odnosno mjestima na kojima je važna kontrola za sprečavanje ili uklanjanje rizika ili za njegovo smanjenje na prihvatljiv nivo;
- 3) uspostavljanje kritičnih granica u kritičnim kontrolnim tačkama koje razdvajaju prihvatljivo od neprihvatljivog, u svrhu sprečavanja, uklanjanja ili smanjenja utvrđenih opasnosti;
- 4) uspostavljanje i sprovođenje efektivnih postupaka monitoringa u kritičnim kontrolnim tačkama;
- 5) uspostavljanje korektivnih mjera u slučaju kada monitoring ukaže da kritična kontrolna tačka nije pod kontrolom;
- 6) uspostavljanje postupaka koji se sprovede redovno i kojima se potvrđuje da postupci iz tač. 1) do 5) ovog stava djeluju efektivno;
- 7) uspostavljanje dokumentacije i vođenje evidencije koja odgovara vrsti i veličini objekta, a kojom se dokazuje efektivna primjena postupaka iz tač. 1) do 6) ovog stava.

U slučaju nastupanja promjena u vezi sa proizvodima, procesom, odnosno bilo kojom fazom proizvodnje, prerade i prometa, postupak, odnosno postupci iz stava 1 ovog člana se preispituju i u njih se unose potrebne izmjene.

Rukovanje nus proizvodima životinjskog porijekla kod subjekata u poslovanju hranom

Član 31

Obrada, prerada ili skladištenje nus proizvoda životinjskog porijekla u objektima koji su odobreni ili registrovani u skladu sa posebnim propisima obavljaju se u uslovima kojima se sprečava unakrsna kontaminacija, po potrebi u za to namijenjenom dijelu objekta.

Skladištenje, obrada ili prerada sirovina za proizvodnju želatina i kolagena koji nijesu namijenjeni za ishranu ljudi može se obavljati u objektima koji su odobreni za isporuku sirovina za proizvodnju želatina i kolagena namijenjenih za ishranu ljudi.

Sakupljanje, prevoz i zbrinjavanje

Član 32

Proizvodi životinjskog porijekla zbrinjavaju se uz primjenu mjera koje obezbjeđuju kontrolu rizika po javno zdravlje i zdravlje životinja, i to:

- a) zakopavanjem, u slučaju leševa kućnih ljubimaca i kopitara i leševi izgubljenih i napuštenih kućnih ljubimaca;
- b) spaljivanjem ili zakopavanjem na licu mjesta, u slučaju nus proizvoda kategorije 1 iz člana 6 stav 1 tačka 1 alineja 5 i tačka 2 ovog pravilnika koji se odnosi na čitava tijela ili djelove tijela uginulih životinja koji u vrijeme njihovog uklanjanja i/ili zbrinjavanja sadrže specifični rizični materijal, nus proizvoda kategorije 2 i nus proizvoda kategorije 3, u opravdano udaljenim područjima;
- c) spaljivanjem ili zakopavanjem na licu mjesta, u slučaju nus proizvoda kategorije 1 iz člana 6 stav 1 tačka 2 ovog pravilnika koji se odnosi na čitava tijela ili djelove tijela uginulih životinja koji u vrijeme njihovog uklanjanja i/ili zbrinjavanja sadrže specifični rizični materijal, nus proizvoda kategorije 2 i nus proizvoda kategorije 3 u područjima kojima je, imajući u vidu geografske i klimatske razloge ili prirodne nepogode, pristup praktično nemoguć ili bi predstavljao rizik za zdravlje i bezbednost lica koja obavljaju sakupljanje;
- d) na načine različite od spaljivanja ili zakopavanja na licu mjesta, pod službenim nadzorom, ako je riječ o nus proizvodima kategorije 2 i kategorije 3 koji ne predstavljaju rizik za javno zdravlje i zdravlje životinja i ako količine tih nus proizvoda ne

premašuju određene nedeljne količine, a te se količine utvrđuju u odnosu na prirodu obavljanih djelatnosti i životinjske vrste od koje potiču ti nus proizvodi.

e) spaljivanjem ili zakopavanjem na licu mjesta, u uslovima kojima se sprečava prenošenje rizika pojavno zdravlje i zdravlje životinja, nus proizvoda životinjskog porijekla koji nijesu nus proizvodi kategorije 1 iz člana 6 stav 1 tačka 1 alineja 1 ovog pravilnika, u slučaju izbijanja bolesti koja se obavezno prijavljuje, ako bi prevoz do najbližeg objekta za zbrinjavanje mogao povećati opasnost od širenja bolesti ili ako su kapaciteti najbližeg objekta premašeni, zbog velikog broja žarišta.

f) spaljivanjem ili zakopavanjem na licu mjesta u uslovima kojima se sprečava prenošenje rizika za javno zdravlje i zdravlje životinja, pčela i proizvoda pčelarstva.

Evropskoj Komisiji dostavljaju se podaci o područjima koja se smatraju udaljenim područjima iz stava 1 tačka b) ovog člana sa karakteristikama tih područja.

Sakupljanje i odlaganje

Član 33

Odlaganje nus proizvoda životinjskog porijekla iz člana 32 ovog pravilnika, vrši se u skladu sa Prilogom 3 (Poglavlje III Odjeljak 1, 2 i 3).

Izuzetno od člana 13 ovog pravilnika, može se odobriti sakupljanje, prevoz i odlaganje malih količina nus proizvoda kategorije 3 iz člana 9 stav 1 tačka 16 ovog pravilnika u skladu sa Prilogom 3 (Poglavlje IV).

Sakupljanje i obilježavanje nus proizvoda prema kategoriji

Član 34

Sakupljanje, obilježavanje i prevoz nus proizvoda životinjskog porijekla vrši se na način kojim se sprječava rizik za javno zdravlje i zdravlje životinja.

Nus proizvode životinjskog porijekla i od njih dobijene proizvode tokom prevoza, treba da prati potvrda o isporuci ili, zdravstveni sertifikat.

Izuzetno od stava 2 ovog člana prevoz stajnjaka između dvije tačke koje se nalaze na istom gazdinstvu ili između gazdinstava i korisnika stajnjaka vrši se bez potvrde o isporuci ili zdravstvenog sertifikata.

Potvrda o isporuci i zdravstveni sertifikat koji prati nus proizvode životinjskog porijekla ili dobijene proizvode tokom prevoza, treba da sadrže najmanje podatke o porijeklu, odredištu i količini tih proizvoda, opis nus proizvoda životinjskog porijekla ili dobijenih proizvoda i njihove oznake.

Sledljivost

Član 35

Subjekti koji vrše otpremu, prevoz ili primaju nus proizvode životinjskog porijekla ili dobijene proizvode treba da vode evidenciju o pošiljkama i potvrdama o isporuci ili zdravstvenim sertifikatima.

Subjekti iz stava 1 ovog člana, treba da vode evidenciju radi obezbjeđenja sledljivosti:

- a) subjekata kojima su dostavljeni nus proizvodi životinjskog porijekla ili dobijeni proizvodi; i
- b) subjekata od kojih su nabavljeni nus proizvod životinjskog porijekla ili dobijeni proizvodi.

Nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi namijenjeni za ishranu uzgajanih životinja

Član 36

Nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi, koji su namijenjeni ishrani uzgajanih životinja na gazdinstvu, osim krznašica, mogu se staviti u promet ako:

- a) su nus proizvodi kategorije 3 ili ako su dobijeni od nus proizvoda kategorije 3, osim nus proizvoda iz člana 8 stav 1 tač. 14, 15 i 16 ovog pravilnika;
- b) su sakupljeni ili prerađeni, u skladu sa uslovima za sterilizaciju pod pritiskom ili u skladu sa drugim uslovima kojima se sprečava pojava rizika po javno zdravlje i zdravlje životinja; i
- c) potiču iz odobrenih ili registrovanih objekata za nus proizvode životinjskog porijekla ili dobijene proizvode.

Prerada i stavljanje u promet nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda za ishranu životinja

Član 37

Nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi namijenjeni za ishranu uzgajanih životinja za proizvodnju, osim krznašica, iz člana 36 ovog pravilnika, koji se stavljaju u promet, treba da ispunjavaju uslove date u Prilogu 5 (Poglavlje I, II i III).

Mlijeko i proizvodi na bazi mlijeka i mliječnih prerađevina koji su nus proizvodi kategorije 3 u skladu sa članom 8 stav 1 tač. 5, 6 i 8 ovog pravilnika, a koji nijesu prerađeni u skladu sa Prilogom 5 (Poglavlje II Odjeljak 4 Dio I), osim iz uvoza, mogu se stavljati u promet ako ispunjavaju uslove date u Prilogu 5 (Poglavlje II Odjeljak 4 Dio II).

Organska đubriva i oplemenjivači zemljišta

Član 38

Organska đubriva i oplemenjivači zemljišta mogu se stavljati u promet i koristiti ako:

- a) su dobijeni od nus proizvoda kategorije 2 ili kategorije 3;
- b) su proizvedeni sterilizacijom pod pritiskom ili na drugi način kojim se sprječava pojava rizika po javno zdravlje i zdravlje životinja i u skladu sa stavom 4 ovog člana;
- c) potiču iz odobrenih ili registrovanih objekata; i
- d) mesno-koštano brašno dobijeno od nus proizvoda kategorije 2 i obrađenih životinjskih proteina koji su namijenjeni za upotrebu kao organska đubriva ili oplemenjivači zemljišta ili kao njihov sastojak, su pomiješani sa određenim sastojkom da bi se isključila naknadna upotreba mješavine za ishranu životinja i označeni u skladu sa stavom 4 ovog člana.

Ostaci digestije iz pretvaranja u biogas ili kompost mogu se stavljati u promet i upotrebljavati kao organska đubriva ili oplemenjivača zemljišta.

Izuzetno od stava 1 tačka d) ovog člana, miješanje nije neophodno kada su u pitanju nus proizvodi čija je upotreba u ishrani životinja isključena zbog njihovog sastava ili ambalaže.

Organska đubriva i oplemenjivači zemljišta mogu se staviti u promet i koristiti ako ispunjavaju sljedeće uslove:

- a) uslove javnog zdravlja i zdravlja životinja koji se primjenjuju na proizvodnju i upotrebu organskih đubriva i oplemenjivača zemljišta
- b) za komponente ili supstance za označavanje organskih đubriva ili oplemenjivača zemljišta;
- c) za komponente koje je potrebno zmiješati sa organskim đubrivima ili oplemenjivačima zemljišta;
- d) dodatnim uslovima, kao što su metode označavanja i najmanje proporcije koje je potrebno poštovati prilikom pripreme smješe, kako bi se isključila upotreba tih đubriva ili oplemenjivača zemljišta za ishranu životinja; i
- e) ako sastav ili ambalaža dozvoljavaju da materijal budu izuzeti od zahtjeva miješanja.

Stavljanje u promet i upotreba organskih đubriva i oplemenjivača zemljišta

Član 39

Organska đubriva i oplemenjivači zemljišta dati u Prilogu 9, treba da ispunjavaju uslove za stavljanje u promet i upotrebu, a posebno za njihovo nanošenje na zemljište u skladu sa članom 39 stav 1 ovog pravilnika.

Stavljanje u promet i uvoz guana divljih morskih ptica ne podliježe uslovima za zdravlje životinja, kao i medija rasta spremnih za prodaju, osim koji sadrže manje od:

- a) 5% masenog udjela dobijenih proizvoda od nus proizvoda kategorije 2 ili kategorije 3, osim prerađenog gnoja;
- b) 50% masenog udjela prerađenog đubreta.

Ako na zemljište treba nanijeti organsko đubrivo ili oplemenjivač zemljišta, koji su proizvedeni od mesno-koštanog brašna dobijenog od nus proizvoda kategorije 2 ili od obrađenih životinjskih proteina, sastojci koje se miješaju treba da su u skladu sa članom 38 stav 1 tačka d) ovog pravilnika i u skladu sa Prilogom 9 (Poglavlja II Odjeljak 1).

Dobijeni proizvodi

Član 40

Dobijeni proizvodi koji se mogu stavljati u promet su:

- a) kozmetički proizvodi;
- b) aktivna implantabilna medicinska sredstva;
- c) medicinska sredstva;
- d) in vitro dijagnostička medicinska sredstva;
- e) veterinarski lijekovi;
- f) lijekovi.

Za proizvodnju kozmetičkih sredstava, medicinskih sredstava, aktivnih implantabilnih medicinskih sredstava, in vitro dijagnostičkih medicinskih sredstava, lijekova i veterinarskih lijekova koriste se nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi, ako ispunjavaju uslove utvrđene posebnim propisom.

Hrana za kućne ljubimce

Član 41

Hrana za kućne ljubimce može se stavljati u promet:

- a) ako je dobijena od:
  - nus proizvoda kategorije 3, osim nus proizvodi iz člana 8 stav 1 tač. 14, 15 i 16 ovog pravilnika;
  - nus proizvoda kategorije 1 iz člana 6 tačka 3 ovog pravilnika, ako ispunjavaju uslove iz ovog pravilnika, ako se radi o hrani za kućne ljubimce iz uvoza ili hrani za kućne ljubimce koja je proizvedena od nus proizvodi iz uvoza; ili
  - nus proizvoda iz člana 8 stav 1 tačka 1 i tačka 2 al. 1 i 2 ovog pravilnika, ako se radi o sirovoj hrani za kućne ljubimce; i
- b) ako ne predstavlja rizik po javno zdravlje i zdravlje životinja i ako je obrađena u skladu sa članom 45 ovog pravilnika.

Uslovi za hranu za kućne ljubimce i dobijene proizvode

Član 42

Nus proizvodi kategorije 1 iz člana 6 stav 1 tač. 1, 2, 4 i 5 ovog pravilnika ne smiju se upotrebljavati za proizvodnju dobijenih

proizvoda koji su namijenjeni za ishranu ili upotrebu kod ljudi ili životinja, osim za dobijene proizvode iz čl. 40 i 43 ovog pravilnika.

Ako se nus proizvodi životinjskog porijekla ili dobijeni proizvodi mogu koristiti za ishranu životinja iz uzgoja ili u druge svrhe iz člana 44 stav 1 tačka a) ovog pravilnika, mogu se stavljati u promet u skladu sa uslovima za obrađene životinjske proteine i druge dobijene proizvode date u Prilogu 5 (Poglavlje II).

Hrana za kućne ljubimce iz člana 41 ovog pravilnika može se staviti u promet ako ispunjava uslove koji su dati u Prilogu 2 (Poglavlja I i II).

Dobijeni proizvodi se mogu staviti u promet ako ispunjavaju uslove iz člana 43 ovog pravilnika i Priloga 2 (Poglavlja I i Poglavlja III do XII).

Drugi dobijeni proizvodi

Član 43

Subjekti mogu stavljati u promet dobijene proizvode koji nijesu proizvodi iz čl. 36, 38, 40 i 41 ovog pravilnika pod uslovom:

a) da ti proizvodi:

- nijesu namijenjeni za ishranu uzgajanih životinja na gazdinstvu ili nanošenju na zemljište sa kojeg se uzgajane životinje na gazdinstvu hrane;

- ili su namijenjeni za ishranu krznašica; i

b) da osiguravaju kontrolu rizika pojavno zdravlje i zdravlje životinja:

- upotrebom materijala sigurnog porijekla u skladu sa članom 44 ovog pravilnika;

- bezbjednom obradom u skladu sa članom 45 ovog pravilnika; ili

- provjerom da se dobijeni proizvodi koriste samo za bezbjedne krajnje upotrebe u skladu sa članom 47 ovog pravilnika, ako bezbjedna obrada ne obezbjeđuje dovoljnu kontrolu.

Sigurno porijeklo

Član 44

Sigurno porijeklo obuhvata upotrebu nus proizvoda:

a) koji ne sadrže neprihvatljiv rizik po javno zdravlje i zdravlje životinja;

b) koji su sakupljeni i prevezeni sa mjesta sakupljanja u proizvodni objekat pod uslovima kojima se sprječavaju rizici po javno zdravlje i zdravlje životinja; ili

c) koji je uvezen i prevezen sa mjesta prvog ulaska u proizvodni objekat pod uslovima kojima se isključuju rizici po javno zdravlje i zdravlje životinja.

Dokumentacija o sigurnom porijeklu uključuje po potrebi, dokaz o preduzetim biosigurnosnim mjerama kako bi se isključili rizici po javno zdravlje i zdravlje životinja.

Bezbjedna obrada

Član 45

Bezbjedna obrada obuhvata primjenu proizvodnog postupka na nus proizvodima kojim se rizici pojavno zdravlje i zdravlje životinja svode na prihvatljiv nivo.

Dobijeni proizvod ne smije da predstavlja neprihvatljivi rizik po javno zdravlje i zdravlje životinja, a naročito gotovi proizvodi.

Bezbjedna krajnja upotreba

Član 46

Bezbjedna krajnja upotreba obuhvata upotrebu dobijenih proizvoda:

a) pod uslovima koji ne predstavljaju neprihvatljive rizike po javno zdravlje i zdravlje životinja; ili

b) koji mogu predstavljati rizik pojavno zdravlje i zdravlje životinja, za posebne potrebe ako je takva upotreba opravdana u skladu sa posebnim propisima.

Međuproizvodi

Član 47

Međuproizvodi koji se uvoze u Crnu Goru ili su u tranzitu preko teritorije Crne Gore treba da ispunjavaju uslove date u Prilogu 10.

Objekti u kojima se proizvode međuproizvodi treba da ispunjavaju uslove iz Priloga 10 tačka 3 i to:

a) objekat treba da ima odgovarajuće prostore za prijem međuproizvoda, čime se sprječava širenje bolesti koje se mogu prenijeti na ljude ili životinje;

b) da međuproizvodi ne predstavljaju rizik od širenja bolesti koje se mogu prenijeti na ljude ili životinje, zbog prečišćavanja ili drugog postupka kojem su nus proizvodi životinjskog porijekla u međuproizvodu podvrgnuti, zbog koncentracije nus proizvoda životinjskog porijekla u međuproizvodu ili zbog odgovarajućih biosigurnosnih mjera za postupanje sa međuproizvodima;

c) da se u objektu vodi evidencija o količinama primljenih materijala i njihovoj kategoriji;

d) se neupotrijebljeni međuproizvodi ili drugi materijala iz objekta, kao što su proizvodi kojima je istekao rok upotrebe, zbrinjavaju u skladu sa ovim pravilnikom.

Međuproizvodi se mogu upotrebljavati, odnosno otpremiti isključivo za dalje miješanje, premazivanje, sastavljanje, pakovanje

ili označavanje.

Proizvodnja

Član 48

Uvoz, sakupljanje i premještanje nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda koji su namijenjeni za proizvodnju dobijenih proizvoda iz člana 40 ovog pravilnika obavlja se u skladu sa posebnim propisima.

Uvoz i provoz preko teritorije Crne Gore

Član 49

Nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi uvoze se u Crnu Goru ili se prevoze preko teritorije Crne Gore:

a) pod uslovima koji su najmanje jednaki zahtjevima i uslovima koji se primjenjuju na proizvodnju i stavljanje na tržište nus proizvoda životinjskog porijekla ili od njih dobijenih proizvoda u Crnoj Gori; ili

b) u slučaju nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda u skladu sa uslovima iz čl. 40, 41 i 43 ovog pravilnika. Izuzetno od stava 1 ovog člana, uvoz i provoz preko teritorije Crne Gore:

a) specifičnog rizičnog materijala obavlja se u skladu sa posebnim propisom kojim je uređeno sprečavanje, kontrola i iskorjenjivanje određenih transmisivnih spongiformnih encefalopatija,

b) nus proizvoda životinjskog porijekla ili dobijenih proizvoda koji su pomiješani sa ili kontaminirani otpadom koji predstavlja opasni otpad, vrši se u skladu sa posebnim propisom;

c) nus proizvodi kategorije 1, nus proizvodi kategorije 2 i dobijenih proizvoda koji nisu namijenjeni za proizvodnju dobijenih proizvoda iz čl. 40, 41 i 43 ovog pravilnika obavlja se pod uslovima za uvoz tih nus proizvoda;

d) nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvod namijenjeni za upotrebu iz člana 15 stav 1 ovog pravilnika.

Uvoz i provoz nus proizvoda kategorije 3 i dobijenih proizvoda vrši se samo ako pošiljke ispunjavaju sljedeće uslove:

a) dolaze iz države ili djela države iz koje je odobren uvoz nus proizvoda životinjskog porijekla ili dobijenih proizvoda u Evropsku uniju;

b) dolaze iz odobrenih objekata sa liste odobrenih objekata Evropske unije; i

c) ako ih prati zdravstveni sertifikat prilikom ulaska u Crnu Goru.

Izvoz

Član 50

Nus proizvodi životinjskog porijekla i od njih dobijeni proizvodi ne smiju se izvoziti ako su namijenjeni spaljivanju ili odlaganju na deponiju, ili za proizvodnju biogasa ili komposta u zemlje koje nisu članice Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD).

Nus proizvodi kategorije 1, nus proizvodi kategorije 2 i od njih dobijeni proizvodi mogu se izvoziti samo ako nisu namijenjeni za svrhe iz stava 1 ovog člana, ako ispunjavaju uslove utvrđene posebnim propisom.

Izuzetno od stava 2 ovog člana izvoz:

a) specifičnog rizičnog materijala obavlja se isključivo u skladu sa propisom kojim je regulisano sprečavanje, kontrola i iskorjenjivanje određenih transmisivnih spongiformnih encefalopatija;

b) nus proizvoda životinjskog porijekla ili od njih dobijenih proizvoda pomiješanih sa ili kontaminiranih sa bilo kojim opasnim otpadom obavlja se u skladu sa posebnim propisom.

Nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi koji se mogu uvoziti, prevoziti i izvoziti

Član 51

Nus proizvodi životinjskog porijekla koji se ne mogu uvoziti u Crnu Goru i prevoziti preko teritorije Crne Gore su:

a) neprerađeni stajnjak;

b) neprerađeno perje i dijelovi perja i paperja;

c) pčelinji vosak u obliku saća.

Nus proizvodi mogu se uvoziti i prevoziti preko teritorije Crne Gore i to:

a) vuna i dlaka koje su mašinski oprane ili obrađene drugom metodom kojom se isključuju svi neprihvatljivi rizici;

b) krzno sušeno barem dva dana na sobnoj temperaturi od 18 °C i pri vlažnosti od 55%.

c) vuna i dlaka koje su proizvedene od životinja, osim svinja, koja je mašinski oprana višekratnim potapanjem vune i dlake u kadu sa vodom, sapunom i natrijum hidroksidom ili kalijum hidroksidom;

d) vuna i dlaka koje su proizvedene od životinja, osim svinja, koje se otpremaju direktno u objekat za proizvodnju dobijenih proizvoda od vune i dlake za tekstilnu industriju i obrađene najmanje jednom od sljedećih metoda:

- hemijskom depilacijom gašenim krečom ili natrijum sulfidom;

- dimljenjem (fumigacijom) formaldehidom u hermetički zatvorenoj komori tokom najkraće 24 sata;

- industrijskim čišćenjem koje se sastoji od potapanja vune i dlake u vodorastvorljivi deterdžent, na temperaturi od 60-70 °C;

- čuvanje, koje može obuhvatiti vrijeme provedeno u prevozu, pri temperaturi od 37 °C tokom osam dana, 18 °C tokom 28 dana, ili 4 °C tokom 120 dana;

e) vuna i dlaka koja je suva i bezbjedno zapakovana, proizvedena od životinja, osim svinja, namijenjena za otpremanje u objekat za proizvodnju dobijenih proizvoda od vune i dlake za tekstilnu industriju i ako je:

- proizvedena najmanje 21 dan prije datuma ulaska u Crnu Goru i čuvana u državi ili njenom regionu iz kojeg je odobren uvoz u Crnu Goru svježeg mesa preživara;

- slobodno od bolesti slinavke i šapa i, u slučaju uvoza ili tranzite vune i dlake od ovaca i koza, u kome nije bilo slučajeva bolesti boginja ovaca i koza i nije vršena vakcinacija protiv boginja ovaca i koza tokom zadnjih 12 mjeseci;

- subjekat prijavio pošiljku jednom od graničnih inspekcijskih mjesta i ako je dozvoljen uvoz nakon provjere dokumentacije.

Uvoz i tranzit preko teritorije Crne Gore određenih nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda iz člana 49 stav 3 ovog pravilnika vrši se u skladu sa Prilogom 11.

Stavljanje u promet određenih nus proizvoda kategorije 1

Član 52

Koža dobijena od životinja koje su bile nedozvoljeno liječene u skladu sa posebnim propisom, crijeva preživara sa ili bez sadržaja i kosti i proizvodi od kostiju koji sadrže kičmu i lobanju mogu se staviti u promet ako:

a) nijesu dobijeni od životinja:

- za koje se sumnja da su zaražene TSE-om;

- kod kojih je prisustvo TSE-e službeno potvrđeno;

- koje su usmrćene u sprovođenjem mjera za iskorjenjivanje TSE-e;

b) nijesu namijenjeni za:

- ishranu životinja;

- nanošenje na zemljište sa koga se hrane životinje iz uzgoja;

- proizvodnju kozmetičkih proizvoda, aktivnih medicinskih proizvoda namijenjenih za implantaciju, medicinskih proizvoda, in vitro dijagnostičkih medicinskih proizvoda, veterinarskih lijekova, lijekova.

c) su uvezeni sa oznakom i ispunjavaju posebne uslove za nus proizvode životinjskog porijekla u prometu, date u Prilogu 11 (Poglavlje IV Odjeljak 1);

d) ih prati zdravstveni sertifikat.

Uvoz i provoz uzoraka za istraživanja i dijagnostiku

Član 53

Uzorci za istraživanja i dijagnostiku, koji sadrže nus proizvode životinjskog porijekla ili dobijene proizvode, mogu se uvoziti i prevoziti pod uslovima kojima se obezbjeđuje kontrola rizika pojavno zdravlje i zdravlje životinja i to:

a) na osnovu odobrenja za uvoz ili provoz pošiljke; i

b) da je pošiljka direktno poslata odobrenom korisniku.

Uzorci za istraživanja i dijagnostiku na graničnom inspekcijskom mjestu ne podliježu veterinarskim pregledima.

Subjekti koji rukuju uzorcima za istraživanja ili dijagnostiku treba da ispunjavaju posebne uslove iz Priloga 11 (Poglavlje III Odjeljak I).

Uvoz i provoz trgovačkih uzoraka i izložbenih predmeta

Član 54

Uvoz i tranzit trgovačkih uzoraka vrši se u skladu sa Prilogom 11 (Poglavlje III Odjeljak 2 st. 1 i 2).

Uvoz i provoz izložbenih predmeta vrši se pod uslovima datim u Prilogu 7 (Poglavlje III Odjeljak 3).

Izložbeni predmeti se pakuju, odlažu i njima se rukuje u skladu sa Prilogom 10 (Poglavlje III Odjeljak 3).

Dokumentacija koja prati nus proizvode životinjskog porijekla i dobijene proizvode

Član 55

Nus proizvode životinjskog porijekla i dobijene proizvode treba da tokom prevoza prati potvrda o isporuci u skladu sa Prilogom 6 (Poglavlje III) ili zdravstveni sertifikati.

Subjekti koji otpremaju, prevoze ili primaju nus proizvode životinjskog porijekla ili dobijene proizvode treba da vode evidenciju o pošiljkama i potvrdama o isporuci, u skladu sa Prilogom 6 (Poglavlje IV) ili zdravstvenim sertifikatima.

Identifikacija dobijenih proizvoda vrši se u skladu sa Prilogom 12 (Poglavlje V).

Nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi koji se mogu stavljati u promet

Član 56

Nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi mogu se stavljati u promet, i to:

a) obrađeni životinjski proteini i drugi dobijeni proizvodi iz Priloga 5 (Poglavlje II);

b) hrana za kućne ljubimce i dobijeni proizvodi iz Priloga 2;

c) nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi koji se uvoze u Crnu Goru ili su u provozu preko teritorije Crne Gore, iz Priloga 11.

Prilozi

Član 57

Prilozi 1 do 12 čine sastavni dio ovog pravilnika.

Prilozi iz stava 1 ovog člana objaviće se samo u elektronskom izdanju "Službenog lista Crne Gore".

Početak primjene

Član 58

Odredba člana 32 stav 4 ovog pravilnika primjenjivaće se od dana pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

Prestanak važenja propisa

Član 59

Danom stupanjem na snagu ovog pravilnika prestaju da važe Pravilnik o klasifikaciji i postupanju sa nus proizvodima životinjskog porijekla i metodama prerade nus proizvoda ("Službeni list CG", broj 45/15) i odredba člana 7 Pravilnika o higijenskim, veterinarsko-zdravstvenim i drugim uslovima za nus proizvode i objekte za preradu ili uništavanje nus proizvoda životinjskog porijekla ("Službeni list CG", broj 45/15).

Stupanje na snagu

Član 60

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

---

* U ovaj pravilnik prenešena je Uredba (EZ) br. 1069/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 21. oktobra 2009. o utvrđivanju zdravstvenih pravila za nus proizvode životinjskog porijekla i od njih dobijene proizvode koji nisu namijenjeni za ishranu ljudi i o stavljanju van snage Uredbe (EZ) br. 1774/2002 (Uredba o nus proizvodima životinjskog porijekla) i Uredba komisije (EU) br. 142/2011 od 25 februara 2011. o sprovođenju Uredbe (EZ) br. 1069/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta o utvrđivanju zdravstvenih pravila za nus proizvode životinjskog porijekla i od njih dobijene proizvode koji nisu namijenjeni ishrani ljudi i o sprovođenju Direktive Savjeta 97/78/EZ u pogledu određenih uzoraka i predmeta koji su oslobođeni veterinarskih pregleda na granici na osnovu te Direktive.

Broj: 323-61/19-3

Podgorica, 27. januara 2020. godine

Ministar,
mr **Milutin Simović**, s.r.

---

* Prilozi koji su sastavni dio ovog Pravilnika objavljeni su u elektronskom izdanju "Službenog lista CG", broj 8/2020 na adresi www.sluzbenilist.me (**PRILOZI**)